

Om Paulus von der Lippe,

Kjøbmand i Maltsh a/O, Schlesien, og hans Familie.

Af et Brev fra hans Datter **Bertha von der Lippe**, Lærerinde i Polen.

(Oversættelse fra Tydsk).

Byen Maltsh, hvor mine Forældre boede, ligger 6 Mile fra Breslau ved den ene Bred af Oder, der her danner en Arm, som man kalder den gamle Oder. Den temmelig store Landsby har en deilig Beliggenhed; thi den modsatte Bred støder op til de store, kongelige Skoge, for det meste bestaaende af Egetræer, og langs Oder strakte sig en stor Mark, der om Sommeren saa ud som et yndigt, blomster-virket Tæppe, da der næsten bare voxede Forglemmigeier. Beiterne for Landsbyens Kjør laa inde i Skøgen, og Fæet blev daglig i store Færger sat over Elven, og kom saa atter tilbage om Kvelden, mens Gjæterne sang. Byen Maltsh var tidligere, førend Jernbanen, der forbinder Breslau med Berlin, gik gennem den, et vigtigt Punkt for Handelen; her var store Oplag af Stenkul fra Oberschlesien, og min Fader havde et stort Oplag af Varer, der var komne fra Udlandet over Stettin. saasom Kaffe, Sukker, Bomuld o. s. v., desuden et Oplag af Korn, der skulde udføres, og saaledes førtes fra Schlesien til Stettin. Ligeledes var der i Maltsh et stort kgl. »Salzfactori«. »Salzfactor« var min Mors Far, tidligere Artillericapitain Carl Reichhelm, der havde 10 Børn med sin første Kone, Eleonora, f. Nadoll; af disse 10 Børn var min Mor den ældste; hun hed Bertha og blev født den 29de December 1800 i en Kjælder i Kommandantboligen i Fæstningen Glogau, hvor min Bedstefader laa som Officier, da Napoleon beleireden denne. Under Tordenen fra de franske og preussiske Kanoner kom min Mor til Verden. Begge mine Bedsteforældre var ædle Mennesker; min Bedstemor var »eine bildschöne Frau«, der havde giftet sig med sin Mand af inderlig Kjærlighed, og som altid stod ved hans Side som en trofast Hustru, indtil min Bedstefar, efter et langt og lykkeligt Ægteskab, og efterat det tiende Barn var født til Verden, blev min Bedstemor utro, lod sig skille fra hende, bragte hende med hendes 6 Børn (4 var døde) i den største Elendighed, og giftede sig med en Værtshusholderske, med hvem han alt havde haft flere Børn. Min ædle Bedstemor har selv som ældgammel Kone fortalt mig sin Skjæbne, og mærkeligt nok, hun elskede endnu sin Mand, der havde bragt hende saa megen Ulykke, med en ung Piges varme, inderlige Kjærlighed, og hun skjød hele Skylden for hans Feiltrin over paa den kokette Kvinde, der havde revet ham ud af hans Hustrus og hans ulykkelige, smaa Børns Arme, som Moderen indtil Skilsmisseprocessens Ende ernærede ved at sy for Folk.

Ligeoverfor »Salzfactoriet« i Maltsh laa Godseierens Bolig og ved Siden af dette det lille Hus, som min Far boede i. Han var gift to Gange. Hans første Kone var fra Küstrin og hed Elisabeth, Familienavnet kan jeg ikke huske længer; hun efterlod sig en Datter, Pauline, som var født i 1813. I Aaret 1822 den 21 September blev min Far viet til min Mor i Landsbyen Puschwitz, der tilhørte en

Søster af min Bedstemor, Johanne von Wallenberg, født Nadoll. Mine Forældres Ægteskab var meget lykkeligt, omendskjønt min Far var 32 Aar ældre end min Mor. Mine Forældre havde 7 Børn. (Se Stamtavlen Side 25).

Min første Erindring er min Søster Klaras Lig, som jeg ikke vilde forlade; jeg blev siddende under Kisten, der stod paa nogle Stole, indtil min Mor tog mig i sine Arme og bar mig ud af Værelset. Mine Forældre boede i nogle Aar i det lille Hus. Derpaa købte min Far en stor Bondegaard, der laa lige ved Oder; han rev alle de gamle Bygninger ned og byggede et smukt Vaaningshus, Stalde og Fjøs, Bolig for Commisserne og et stort Varemagasin, hvis ene Halvdel var bygget paa Pæle ud i Oderen, medens den anden Halvdel laa i Gaarden; denne Bygning havde flere Etager, og paa Taget var der tre Lynafledere, den ene forestillede et Skib, den anden Guden Merkur og den tredie bar Familien von der Lippes Vaaben. Baadene laa for Anker foran Magasinet og Vareballerne og Kornsækkene blev vundne op og ned ved Hjælp af store Gangspil. Jeg var en liden Vovehals, og naar de store Bomuldsballer blev heisede op, stod jeg nede i det nederste Rum og strakte Hovedet frem for at se Ballerne svinge frem og tilbage, idet de heisedes op; da raabte min Far, hvis Yndling jeg var, og som havde givet mig Kjælenavnet: »Puselmännchen«. — »Puselmännchen, Kopf weg!« Mine Forældres Liv var meget lykkeligt; min Far paastod altid, at Mor ved sin Flid og sin Økonomi havde bragt ham en større Kapital end 40,000 Thlr. i Medgift, omendskjønt hun var ganske fattig. Begge mine Forældre var meget afholdte og agtede og levede kun for sine Børns Lykke. Min Søster Pauline var bleven opdraget i en berømt Opdragelsesanstalt i Breslau; hun var en vidunderlig smuk Pige, og hendes Skønhed var Skyld i min Fars Ulykke. Vi andre Børn havde Privattimer hos meget gode Lærere i Landsbyen, og min Mor, som sang meget smukt og ligeledes spillede Piano, var vor Musikleærerinde, men som en streng Kapelmester brugte hun et Ris til Taktstok og Adalbert og jeg spillede allerede i en Alder af 8 og 10 Aar Overturen til »Den Stumme fra Portici« firhændig; men jeg husker at Riset havde meget med mig at gøre; thi jeg har bestandig sværmet for Frihed og vilde saaledes ogsaa spille efter min egen Lyst. Min Far holdt meget af Musik; han havde foræret mig en Sangbog, og jeg maatte ofte synge for ham, mens jeg accompanerede mig paa Pianoet. Naar han var færdig med sine Forretninger, hed det: »Puselmännchen, syng!« og det gjorde jeg ogsaa gjerne, for her havde jeg intet med Riset at gøre. Min Far havde den Vane at gaa op og ned i Værelset, mens han lagde sine Planer; han havde en stor Pibe i Munden, den holdt han fast med den ene Haand, med den anden tog han mig om Hovedet og trykkede mig ind til sig, og saaledes marcherede vi op og ned uden at tale; da min Far var meget høj, ja, han betragtedes næsten som en Kjæmpe, saa rakte mit Hoved kun lidt op over hans Knæ. Hvor mange Tanker vexlede ikke da i min Barnesjæl; min Far lagde Bygge- og Handelsplaner, og jeg Fremtidsplaner for mine Dukker, for hvilke jeg altid var en omhyggelig Mama. Naar min Far havde tænkt længe nok blev han staaende, tog mit Hoved mellem sine Hænder, løftede mig lidt op og spurgte: »Hvad mener Du, Puselmännchen, vil Du se Warschau?« Det var næsten som en Forudfølelse af, at hans Datters Skjæbne engang skulde afgjøres i Warschau.

Kort efterat de nævnte Bygninger var blevne opførte, havde min Far købt et stort Grundstykke, nemlig et Gæstgiveri med tilliggende Enge. Han rev Bygningerne ned og byggede Alt nyt igjen, og ogsaa dennegang byggede han et Kornmagasin; desuden fik han Tilladelse til foruden Gæstgiveriet at drive Bageri, Slakteri, Bryggeri og en Kolonialvareforretning, og alt dette blev bygget op, undtagen Magasinet; thi Ulykken styrtede pludselig som et Sneskred ned over mine Forældre og ødelagde hele deres Lykke, hvordan alt gik til, har min Mor senere fortalt mig, thi da jeg var 10 Aar gammel, blev Adalbert og jeg sendt til Breslau for at gaa paa Skole der; jeg kom til en Søster af min Mor der var gift med Major von Chmielinski, en overmaade dannet Mand; Adalbert var hos min Bedstemor. Den sidste Jul, jeg tilbragte i Hjemmet, gav Anledning til en Strid mellem Mor og Far; min gode Far vilde give mig mange smukke Ting, men min Mor bad om ikke at forvænne mig, da han jo ikke kunde vide, hvormegen Formue jeg engang vilde faa; min Far holdt paa sit og endte Striden, som jeg tilfældigvis kom til at høre, med de Ord: »Saalænge jeg lever, skal Barnet være lykkeligt; hun vil faa mange Kampe at gennemgaa i Livet.« Denne Jul var den sidste Jul i Hjemmet. Da vi Børn blev kaldte ind og jublende omringede det store, straalende Juletræ, troede jeg at være i et Fepalads, thi alle mine Ønsker var

opfyldte, og min Far spurgte mig triumferende: »Nu, Puselmännchen, er Du tilfreds med Kristusbarnet?« Jeg stillede alle mine Ting op paa en Trappeafsats og idet jeg trak mig tilbage fra alle Lege, drømte jeg Barndommens lykelige Drømme og havde det især travelt med at lære mine Dukker alt det, som mine Lærere havde lært mig; jeg anvendte da ogsaa meget flittigt min Mors Læremethode, nemlig en Forklaring ledsaget af Riset. Den næste Jul laa min Far alt i sin stille Grav.

Begyndelsen til min Fars Ulykke var, at flere store Baade, der var ladede med Korn, gik under. Da nemlig Isen allerede var tøet op, og man troede, at Isgangen var helt forbi, blev flere Baade, der havde overvintret i Isen, ladede, og den følgende Dag skulde de seile; det var en glad Dag, alle Arbeiderne var efter endt Arbeide gaaet sin Vei, jeg tumlede mig netop om i Gaarden, da jeg med et hørte et frygteligt Brag og Raab om Hjælp, jeg løb til mine Forældre, min Far styrtede ilsomt ned til Elven, men hvem beskriver hans Forfærdelse ved det Syn, som her viste sig for ham: En kjæmpestor Isflage var strømmet ned paa Baadene og havde knust dem som Nøddeskaller, kun Brætter og Menne-sker flød om paa Vandet. Alle Landsbyens Beboere løb til for at hjælpe; der blev intet Menneskeliv tabt, men Kornet var borte.

Men Hovedgrunden til mine Forældres Ulykke var denne: Min Far havde for at kunne bestride Omkostningerne ved de mange store Bygninger, der blev opførte paa det første Grundstykke, paa Hypothek laant en Sum af 10,000 Thlr. af en hovedrig Lærredsfabrikant Kramsta i Freiburg i Schlesien; denne havde sendt sin Søn Ferdinand til min Far, for at han skulde lære Handel hos ham. Den unge Mand fattede en inderlig Kjærlighed til min Søster Pauline og friede til hende; men hun elskede min Mors ældste Bror, der senere blev »Kassen-Rendant« i den lille By Striegau, og som hed Julius Reichhelm; han blev ogsaa senere hendes Mand. Da den unge Kramsta fik et afslaaende Svar af min Søster, besluttede han at berøve sig selv Livet og det paa følgende Maade: Min Fars store Magasin var endnu ikke færdigt; men de høie Mure var alt reiste; rundt Bygningen løb et Stillads, der var støttet af høie Plan-ker og meget bredt, for at Arbeiderne med Lethed kunne passere hinanden. Den unge Kramsta, der holdt egen Ekvipage og eiede en fin, elegant Ridehest, satte sig en Eftermiddag op paa denne, raaber venlig til mig: »Adieu, Bertchen!« og rider op paa Stilladset langs Bygningen; min Mor og alle Arbeiderne, der forgjæves søgte at holde ham tilbage, faldt fulde af Angst paa Knæ for at bede. Men den skønne, arabiske Hingst, der ellers neppe var til at styre, gik saa from som et Lam rundt Bygningen især forsigtig paa den Side, som vendte mod Vandet, og bragte sin Herre velbeholden ned i Gaarden igjen; men da den stod her, reiste den sig høit op paa Bagbenene og kastede sin Rytter af. Alle mine Forældres Overtalelser og Bønner om ikke at forsmåa en saa inderlig Kjærlighed blev uden Virkning paa Pauline, og da den ulykkelige, unge Mand erfor min Søsters gjentagne Afslag, mistede han Forstanden og døde i Sindssygehuset. For at hævn sig krævede hans Far de udlaaente Penge tilbage, og da min Far ikke kunde skaffe denne Sum i et Fjerdingsaar, blev han sat under Tiltale og Grunden blev solgt. Auctionen fandt Sted i Maltsh. Da min ulykkelige Far hørte Actionarius for sidste Gang raabe 10,000 Thlr. som høieste Bud, udstødte han et høit Skrig og raabte derpaa: »Min ulykkelige Datter, har intet mere!« og mistede sin Forstand. Man maatte bringe ham ind i et mørkt Værelse; thi saasnart han saa et Glimt af Lys blev han aldeles rasende, og man maatte tvinge Mad i ham med Magt. Den store, stærke Mand laa paa Sengen med Ansigtet mod Væggen, og der maatte være fire Vogtere hos ham. Min Mor tilkaldte tre Læger, og den ene af dem gav det Raad at lade mig komme fra Breslau, da maaske Synet af mig kunde kalde hans Forstand tilbage. Jeg kom, og man sagde mig, at jeg skulde gaa hen til min Far, kysse hans Haand og kalde paa ham; Vogterne fik Ordre til at gaa tæt hen til Sengen, for at de kunde hjælpe mig, om min arme Far skulde begynde at rase. Jeg traadte ind i det mørke Værelse; ved Døren knælede min Mor og bad for sin elskede Mand, og Lægerne stod beredte til at springe til. Jeg kom hen til Sengen, tog hans dyrebare Haand, kyssede den og sagde ganske sagte: »Papa, Din »Puselmännchen er kommet.« Min Far reiste sig op og lyttede, derpaa sagde han med vemodig Stemme: »Hvor kommer Du fra, min lille Datter?« Jeg svarede, som man havde sagt, jeg skulde sige: »Nu vil jeg blive hos Dig og pleie Dig, Papa.« Min Far klappede mig, der opstod en kort pinefuld Pause, derpaa udstødte han et hjerteskjærende Skrig og raabte: »Min Datter, nu er Du ganske fattig!« Lægerne styrtede hen til ham; Forstanden var borte for bestandig, og min ulykkelige Far laa et halvt Aar uden

Bevidsthed. Da min Mor maatte overgive Kjøbmand Kramsta vor Eiendom, blev min Far baaret ud i sin Seng; den stærke Aand havde saaledes maattet bukke under for Ulykken, at han ikke vidste, at han forlod det Hus, som han med saa megen Omhu havde bygget op for sig og sine, hvor han havde tilbragt saa lykkelige Dage, og hvor han blev høiagtet og elsket af alle. Min Mor flyttede nu over til vor anden Eiendom, som Major von Chmielinski tilsyneladende havde kjøbt, da han eiede 3000 Thlr. i den; jeg var atter vendt tilbage til Breslau. Den 20 October samme Aar, 1836, kom min Mor pludselig til Breslau for at hente os Børn, da Doctoren havde erklæret, at min stakkels Far høist kunde leve tre Uger til. Jeg sov i samme Værelse som min Mor; med et, midt paa Natten, vækker hun mig og raaber: »Staa op, Din Far er død; han var her og tog Afsked med mig og lagde sin Haand velsignende paa dit Hoved.« Vi stod hurtig op, Kl. var netop 12, vi lod spænde for og kjørte afsted, saa fort som Hestene kunde løbe. En halv Mil fra Maltsch mødte vi en Bonde, som raabte til os: »Kjør ikke saa fort, De finder ikke Herren ilive mere; han døde Kl. 12 i Nat. Min Mors Jammer var hjerteskjærende. Hun bragte store Ofre for at kunne give sin elskede Mand en Begravelse, der var overensstemmende med hans Stand. Min Far havde været en Velgjører for hele Omegnen; der samlede sig ved hans Begravelse en uhyre Folkemasse. Der var ingen Kirke i Maltsch; Kisten blev kjørt paa en Vogn, der var forspændt med min Fars fire Yndlingsheste; foran Vognen gik alle Skolebørnene fra Maltsch, syngende og bærende et florumvundet Kors; bagefter kjørte Mor med sit etaarige Barn paa Fanget og os andre rundt om sig. Paa Grændsen af Maltsch ventede Skolebørnene fra Landsbyen Rausse, og paa Kirkegaarden her blev min ædle Faders Lig under de Tilstedeværendes Taarer sænket i sin Grav.

Min Moder boede endnu et Aar i Maltsch, og der havde det vist gaaet hende godt, men min Mors Søster, Majorinde von Chmielinski, en Dame, der besad megen Stolthed, men den falske Stolthed, der mener, at det er en Skam at arbeide, overtalte min Mor til at flytte til Breslau, da hun især fandt det urigtigt, at min Søster maatte hjælpe min Mor med Arbeidet. Gjestgiveriet blev solgt, og Kjøberen samlede sig ved det en Formue paa en ganske kort Tid. Senere indsaa min Mor, at hun havde gjort et Feilgreb og hun sagde ofte til mig: »Hvis Du havde været voxen, havde jeg aldrig forladt Maltsch, thi med mit eget Barn kunde jeg handle som jeg vilde.« I Breslau tog min Mor mod Logerende og syede tillige for Penge for at jeg kunde nyde Musikundervisning. De sidste Aar af sit Liv var hun Lærerinde i Haandarbeide paa en Elementærskole. Jeg blev Guvernante i mit sextende Aar og har siden den Tid redelig fortjent mig mit Brød. Adalbert var min Mors Yndling, fordi han var min Fars udtrykte Billede. Da han forlod Breslau for at tiltræde sin Reise, tog hun en rørende Afsked med ham, og da han var borte, sagde hun hulkende: »Jeg har seet min Søn for sidste Gang.« Hun sagde sandt. Hun døde af Kolera, førend han var vendt tilbage. Jeg var ulykkeligvis reist til Polen et halvt Aar tidligere, og man lagde den stille, taalmodige Kvinde i Graven, uden at hendes to ældste Børn fik ledsage hende til det sidste Hvilested. Min Mor hørte til de Kvinder, om hvilke Schiller siger: »Ehret die Frauen; sie flechten und weben himmlische Rosen ins irdische Leben.« Hun havde altid ønsket at dø i Rosentiden, og hun døde virkelig den 2 Juli; man havde dækket hele hendes Grav med Roser, og samtlige Lærere ved Elementærskolen sang firstemmigt ved Graven; alle høiagtede de min Mor, og de vidste, hvor inderligt hun elskede Musik. Paa Graven lagde man en Palmegren. Vi reiste hende en simpel Mindesten med den Indskrift: »Dem Auge entzogen, dem Herzen geblieben.«

En meget lykkelig Time skaffede Ole Bull engang min Mor. Da han kom til Breslau, var min Mor strax bestemt paa at se og høre ham, fordi han var Nordmand; men hun gik aldrig paa Concerter, og det af følgende Grund: Da jeg var nogle Uger gammel, døde jeg; og da man kom for at bære Kisten ud, bad Mor, at man endnu skulde lade hende være et Øieblik alene med sit Barn. Hun gjorde da det Løfte aldrig at besøge Theater, Concerter eller Baller sit hele Liv, hvis jeg levede op igjeu. Da nu Graveren traadte ind for at hente Kisten, begyndte jeg at skrike i vilden Sky saa at han blev meget forfærdet. Alle de, som var komne for at ledsage det lille Lig til Graven, styrtede nu ind for at se den underfulde Skrighals i sin Blomsterseng. Min Mor havde holdt sit Løfte gjennem hele sit Liv, og hun var nu i stor Forlegenhed, da hun ikke vidste, hvordan hun skulde faa høre Ole Bull. Men saa gik hun til ham i hans Logi, fortalte ham alt og spurgte efter sin Mands Familie. Ole Bull fortalte hende, at han kjendte Familien godt; han fortalte meget om min Fars Brødre og om en Biskop von der Lippe, og

lovede at hilse dem fra hende; men hans Triumfer har vel bragt ham til at glemme den fattige Enke. Min Mors Skjæbne rørte ham meget, og han spillede en hel Time for hende. Min Mor kom hjem i den saligste Henrykkelse: det var saalænge siden, hun havde hørt Musik.

De kjender nu omtrentlig mine Forældres Skjæbne. Skulde jeg fortælle Dem mit bevægede Livs Historie, saa vilde den blive saa lang, at De vilde blive træt af at læse den. Altsaa blot noget om den sidste Tid. Jeg havde stadig havt for Øie, naar jeg havde naaet mit 30 Aar at oprette et Institut; det havde været min tidligste Ungdoms smukkeste Drøm. Men for at være Lærerinde under den russiske Regjering, maa man absolut kunne russisk; paa Landet havde ingen tænkt paa dette. Jeg tog imod en Ansættelse i Konin med en jammerlig Løn, for at kunne faa Tid, jeg gav nogle Musiktimer og søgte mig en Lærer i russisk; man sendte mig til en ung Mand, der blev ligesaa forstenet som Lots Hustru ved at se denne graahaarede Elev; men da han saa mine leende Øine beroligedes han noget, og da jeg endelig havde mindet ham om Ordet: »Det er Aanden som levendegjør«, kom han den næste Dag for at give mig Timer: Jeg havde allerede tidligere af en liden Gymnasiast lært at læse og skrive russisk. Efter tre Fjerdingsaars Forløb aflagde jeg Examen som Lærerinde i det tyske og franske Sprog, men fik tillige Ordre til inden to Aar at aflægge Examen som høiere Lærerinde i det russiske Sprog. Naar jeg endte mine Timer Kl. 9 om Aftenen, lod jeg mig bringe sort Kaffe og satte mig til at læse; Lampen brændte hele Natten, jeg sov af og til og læste saa igjen. Endelig den 14, 15, 16, 17 December 1880 blev jeg daglig examineret 4 à 5 Timer mundtlig og skriftlig, i Geografi, Historie, Arithmetik, Religion, tysk, fransk og russisk Gramatik, endvidere maatte jeg give to Prøvetimer i en af de øverste Klasser i Gymnasiet og med den almægtige Guds Hjælp tog jeg en udmærket Examen og ventede nu daglig paa mit Patent for at kunne avertere mit Institut. Saaledes feirede jeg Julen i Ro i Forventning om en god, rolig Fremtid. Ved Nytaarstid fik jeg 6 Pensionærer, og jeg var meget glad, men desværre kom der snart en tung Prøvelse. En Dame som allerede havde været hos mig i over 1 Aar for at hjælpe mig med Arbeidet, blev pludselig saa syg at ingen troede paa hendes Redning; hun er Enke og har en eneste, ung Datter, der ligeledes har en selvstændig Stilling. Jeg var fortvivlet, men besluttede med Bistand af en dygtig Læge at gjøre alt for at redde hende; efterat hun havde ligget syg i over 3 Maaneder, kom hun sig langsomt; hendes Datter var en kort Tid hos os for at pleie hende; jeg tog mig en anden Hjælperinde, som har skadet mig meget. Imidlertid ventede jeg forgjæves paa mit Patent. Jeg skrev til vedkommende Autoritetet, men fik intet Svar, mine Forholde forværredes med hver Dag, og da jeg havde taget min Examen i Kalisch, fortalte man haanleende, at Frk. v. d. L. ikke havde bestaaet sin Examen. Hvor meget min Stolthed og min Æresfølelse led ved dette, ved kun Gud. Saa kom Sommeren; jeg kunde ikke selv reise til Warschau, men jeg bad en Herre, som reiste did, at hjælpe mig og personlig at overrække Ministeren mit Bønskrift. Jeg havde sat alt mit Haab til ham; men han kom tilbage uden engang at have været hos Ministeren. Min Fortvivlelse var stor. Nogle Dage før Begyndelsen af dette Skoleaar den 1 September, kommer en Herre, hvis Børn er hos mig, og som er min gode Ven, og fortæller mig, at en Dame havde bønfaldt ham om at sige mig, at mit Patent længe havde været i Konin; hun havde lyttet til en Samtale mellem to Embedsmænd, hvoraf fremgik, at næsten den halve By havde sammensvoret sig om at ødelægge mig. Der er nemlig to unge Piger her, der har en Pension; en af Postfunktionærerne er den enes Fætter og en af Magistratens Embedsmænd hendes intime Ven, og saaledes var da Patentet og alle mine Breve forsvundne. Den 1 September nærmede sig; jeg havde næsten ingen Elever, thi overalt hed det: Frk. v. d. Lippe har intet Patent. Jeg fik med Angst og Nød en liden Sum sammenskrabet, og den Dame, som er hos mig, min tro og opofrende Veninde, reiste til Lodz for at undersøge Forholdene der. Lodz er en stor By, hvor der næsten bare bor tyske Fabrikanter. Man sagde, at jeg der vilde kunne opnaa en udmærket Existense, thi man trængte der stærkt til en god tysk Pension; men jeg kunde først begynde fra August 1882 da det var forsent nu. Min Veninde, der ogsaa skulde til Warschau, telegraferede: »Til Warschau behøver jeg tolv Rubler;« jeg svarede hende: »Penge kommer imorgen.« Disse Telegrammer maa have fremkaldt megen Skræk, thi med et, lige efter min Venindes uventede Tilbagekomst, fik jeg Patentet, men min Vinding i dette Aar har blot været grændseløse Sorger og Ærgrelser. Da jeg viste mine Elever Patentet, gjorde en af dem mig opmærksom paa, at Datoen var udraderet og forandret. Og virkelig, man kan endnu læse det udraderede Ord Februar,

og ovenpaa dette har man skrevet Mai; men jeg fik det først den 6 September. Min Veninde reiste strax til Warschau og overrakte mit Bønskrift om et andet Patent, da dette ikke var rigtigt, men hun bragte det forfalskede med tilbage. Svar har jeg endnu ikke faaet. Hvis jeg blot paa nogen Maade kan overkomme det, maa jeg reise til Lodz og Warschau i December for at ordne alt.

Jeg lever nu i en Alder, i hvilken jeg ofte beder: »Herre bliv hos mig, thi det stunder mod Aften, og Dagen holder;« men saa vaagner atter min Energi og min Tillid til Gud, og jeg siger som Luther i Worms: »Her staar jeg, jeg kan ikke andet; Gud hjælpe mig, Amen.«

